

Amelisweerd: een ecologische en cultuurhistorische parel

De dicht tegen Utrecht gelegen landgoederen Amelisweerd en Rhijnauwen zijn een prachtig voorbeeld van samengaan van ecologische en cultuurhistorie.

Dit Kromme Rijnlandschap, waarbinnen de rivier zijn loop diverse keren verlegd heeft, is rijk gevarieerd in bodem en vocht-huishouding. Bijna overal in Nederland is dergelijke voedzame rivierklei al eeuwen ontgonnen voor agrarisch gebruik en ecologisch van weinig waarde. In de 17^e en 18^e eeuw is hier echter door adellijke lieden een heel andere ontwikkeling in gang gezet.

Drie landhuizen verschenen op de plaats van voormalige middeleeuwse ridderhofsteden en daaromheen werden landgoederen aangelegd. Lanen werden beplant in combinatie met hakhoutbossen voor de energievoorziening en nieuwe parkbossen met opgaande bomen. Er was bij de aanleg veel aandacht voor verrassende doorkijkjes en zichtlijnen zoals die naar de Dom.

De structuur van de huidige bossen en lanen dateert nog grotendeels uit deze tijd. Veel bomen zijn inmiddels door een nieuwe generatie vervangen, de oudste bomen dateren van het einde van de achttiende eeuw. Vanuit hun aanleg hebben de landgoederen zich vrij ongestoord ontwikkeld met een veelheid van soorten struiken, kruiden, mossen, paddenstoelen, vogels, vleermuizen en overige fauna van het rivierenlandschap.

Voor veel soorten die hier oorspronkelijk in de wilde natuur van het rivierenlandschap voorkwamen zijn de eeuwenoude landgoederen een toevluchtsoord geworden. Zo beschermt de cultuurhistorie hier de ecologie, waarbij bomen een hoge ouderdom behalen.

De cultuurhistorie heeft specifiek ook de flora verrijkt vanwege de mode in vroegere eeuwen om sierlijke bos- en weideplanten uit Zuid Europa mee te nemen en die uit te planten. Landgoedeigenaren ruilden onderling deze vroeg bloeiende voorjaarsplanten, ook wel stinzenplanten genoemd, als sneeuwkllokjes en allerlei andere bolgewassen. Nieuw Amelisweerd trekt in het voorjaar veel belangstelling vanwege de talrijke sneeuwkllokjes, bostulpen en boshyacinten die de lanen en bospercelen kleuren.

Vanwege de vele oude bomen met holtes bieden de landgoederen ook veel ruimte voor vogels zoals de boomklever, de grote en ook de kleine bonte specht en voor zoogdieren zoals de boommarter en diverse boom bewonende vleermuissoorten. Ook de das komt tegenwoordig weer voor.

Heel specifiek voor de landgoederen is het hoge aantal zeldzame paddenstoelen. Vooral de groep die tot wederzijds voordeel samenleeft met bomen (de mycorrhiza soorten) is heel rijk vertegenwoordigd en daarvoor zijn de landgoederen ook nationaal gezien zeer waardevol.

Maar Amelisweerd is ook een strijdperk

Het is bijzonder dat zo'n oud landgoed zich heeft kunnen handhaven zo dicht bij een steeds verder uitbreidende stad. Dat is mede te danken aan het feit dat de landgoederen binnen de gordel van forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie liggen. Tot halverwege de vorige eeuw mocht daarbinnen niet worden gebouwd.

In 1970 werden bewoners van Utrecht zich bewust van een nieuw gevaar: de aanleg van Rijksweg 27 dwars door Nieuw Amelisweerd. Acties van de Werkgroep Amelisweerd en

later de vereniging Vrienden van Amelisweerd zorgen ervoor dat de weg naar de rand werd verschoven en verdiept kon worden aangelegd. Een procedure bij de Raad van State leidde in 1980 tot een besluit dat dit in een betonnen bakconstructie moest gebeuren in plaats van de brede vliesconstructie met glooiende wanden. Daarmee werd de kapbreedte teruggebracht van 150 meter naar 56 meter.

De aanleg van de weg zelf kon niet worden tegengehouden. Nadat bosbezitters door de ME het bos uit werden gejaagd – terwijl een kort geding gaande was – werd op 24 september 1982 het bos gekapt. In 1986 werd de A27 tussen Lunetten en Rijnsweerd geopend. De geluidsoverlast zorgde ervoor dat nog maar weinig mensen Nieuw Amelisweerd bezoeken, het bezoek verplaatste zich naar Oud Amelisweerd en Rhijnauwen.

Een nieuwe aanslag: verbreding van de Ring Utrecht

Eind 2008 kwam het Rijk met een nieuw plan om de Ring Utrecht (A12/A27) zeer fors te verbreden tot liefst 14 rijstroken door Amelisweerd (thans 4+6=10). Daarvoor moet er aan beide zijden van de huidige betonnen bak minimaal 15 meter worden gekapt. Dat betekent een verlies van zo'n 800 bomen en nog meer lawaai in het bos. Als doekje voor het bloeden biedt het Rijk een "dak op de bak" aan. Dat is natuurlijk geen ecologische compensatie, en het geluidwerend effect is bijna nihil.

De Kerngroep Ring Utrecht, waarin de Vrienden van Amelisweerd samenwerkt met bewoners- en milieuorganisaties, is in beroep gegaan tegen deze plannen. Zij vindt dat oplossingen "binnen de bak" (waar ruimte is voor 2x6 rijstroken) serieus moet worden onderzocht. Omdat de Raad van State eerst helderheid wil over de uitvoering van het Europese stikstofbeleid (de PAS wetgeving) is deze beroepsprocedure nu een jaar opgeschort.

Ondertussen wordt het steeds duidelijker dat verbreding van de Ring Utrecht de files niet zal oplossen maar hooguit verplaatsen. Wie de bereikbaarheid wil verbeteren zal iets anders moeten verzinnen. Twee-derde van het verkeer op de Ring heeft een lokale of regionale herkomst of bestemming. Alleen een flinke toename van gebruik van (e-) fiets of het openbaar vervoer in combinatie van vormen van slimme mobiliteit kan een oplossing bieden. En die schaa sprong voor fiets en OV is toch al nodig en wenselijk voor een stad, die naar 400.000 inwoners groeit. Niet alleen om redenen van bereikbaarheid, maar ook om redenen van gezondheid en klimaatbeleid.

De gemeente Utrecht is dezelfde mening toegedaan en is tegen de verbreding, en ook de provincie wil dat er veel meer geld en energie wordt gestoken in andere vormen van bereikbaarheid.

--

De initiatiefgroep 'Kracht van Utrecht' ontwikkelt alternatieve voorstellen op het gebied van bereikbaarheid van de Utrechtse stadsregio, uitgaande van een gezonde regionale ontwikkeling.

www.krachtvanutrecht-initiatief.nl

Informatie over de verbreding:

www.snelwegen-utrecht.nl

Donaties: Banknummer NL59 TRIO 039 020 55 32 ten name van Kerngroep Ring Utrecht, Utrecht.

Zondag 24 september is het 35 jaar geleden dat 596 bomen werden gekapt voor de aanleg van de A27 door Amelisweerd. Vanaf 16.30 uur is er een bijeenkomst naast Nieuw Amelisweerd met medewerking van Vincent Bijlo: "[Ode aan 596 bomen](#)".